

Judging Judiciously

יום כפור תשע"ה

ידידי סדר הוידי המפורט טו

And for the sin ...
in judgment.

ועל חטא שחטאנו לפניך
בפלילות.

WE HAVE JUDGED UNFAIRLY.

As judges and witnesses, we have corrupted the decision-making process of courts and the settlement of disputes. We have 'judged' God and found Him 'guilty' of not treating us as we think He should.

ועל חטא שחטאנו לפניך בפלילות:
ולאחד רכות, ושיהיו שניהם בעיניו כרשעים, ובכלל זה עוות הרין ועינוי הרין וקלקול הרין, וגם שייך לכל אדם - שלא הלך לדין לטעון אמת, שהשמיע טענתו לדיין קודם שבא חבירו, שכחש, שלא קיים הרין, שהלך לרון במקום שאסור (דהיינו בערכאות), ובכלל זה שלא דן כל אדם לכף זכות¹¹⁴ / שעשה פלילות עם קונו וטען טענות או היריה כנגד הנהגתו ית' ברעת הצדיק וטובת הרשע, וכי ח"ו לא עשה את הכל יפה בעתו, ודבר פלוני היה צריך להיות באופן אחר ממה שהוא, וזהו עון פלילי ותוצפה נוראה כלפי מעלה, וכן שהיריה אחר דברי חכמים ומנהגיהם הטובים שאינם לפי שכלו, ובכלל זה שחשד לעושי מצוה שמכוונים שלא לש"ש¹¹⁵.

We have not meant to be unfair to people, but we have been quick to condemn them on the basis of inadequate information. We have lacked good judgment and common sense in failing to judge people charitably (M.M.).

102. עין תפלה. 103. פני אריה. 104. עין יוסף. 105. עין תפלה. 106. עין תפלה. 107. עין יוסף. 108. עין תפלה. 109. שיה יצחק. 110. פני אריה. 111. נשמת חיה. 112. רבי אריה (קארלין), ע"ל. 113. סודיו בית יעקב (עמרין). 114. פני אריה הובר שלום. 115. הובר שלום.

233 מראש צורים לרון לכף זכות

ראשית, גם אם נניח שמעשה מסויים של הזולת היה שלילי בתכלית, עדיין אין זה אומר ולא כלום בדבר אישיותו. התורה מצווה עלינו לזון את

החבר לכף זכות, דהיינו, כשאנו באים לזון אודות אופיו ואישיותו של אותו פלוני, עלינו לזונו לזכות ולא להטיל בו דופי.

כך דייק ה"שפת אמת" (ליאבות) את הביטוי שבמשנה: "והוי דן את כל האדם לכף זכות", "אדם" לא נאמר כאן, אלא "האדם". ללמדנו כי אף אם מעשה מסויים שלו אינו טוב, מכל מקום כשאנו באים להעריך את כל האדם, הרי לבטח יש בו צדדים חיוביים רבים, והם שצריכים להכריע אודות אישיותו.

כבר הסביר המלבי"ם שהבסיס לדרשת חז"ל: "בצדק תשפוט עמיתך" - הוי דן את חברך לכף זכות, הוא לשון הכתוב עצמו. הרי על הדיין תמיד לשפוט בין שני בעלי דין, בין עשוק ועושק, בין גנב ונגנב וכו'. וממה שתפסה התורה לשון יחיד - "עמיתך", על כרחך שאין הכתוב מדבר בדיין, אלא בסתם אדם מן השורה הבא לשפוט על אישיותו של הזולת. אליו קוראת התורה לזון לכף זכות, דהיינו לבחון את מכלול הפרטים באישיותו של הזולת, ולא לקבוע את צורת ההתייחסות אליו מתוך מקרה בודד.

ברוח זו, ישנה כאן לא רק מצוה, אלא גם הנחיה. כיצד ניתן לזון לכף זכות? על ידי שדנים את כל האדם, ואזי מתקבלת תמונה שונה לחלוטין. הרי כך בדיוק נוהגים אנו ביחס לעצמנו. למרות שמכירים אנו היטב את

כשאנו לומדים ב"פרקי אבות" (פרק א, משנה ו) את ההוראה: "והוי דן את כל האדם לכף זכות", אנו חשים עצמנו ניוגזגז למדי. ניתן לטבור שכמו שאר ההנחיות שבפרקי אבות גם הנחיה זו היא בבחינת "לפנים משורת הדין". הרי אמרו חז"ל (בבא קמא ל, א): "האי מאן דבעי למיהוי חסידא לקיים מילי דאבות", כלומר, שהרוצה להיות חסיד, יקיים את הדברים שנאמרו ב"אבות", ואנו איננו סבורים כי חסידים הננו. אם לא בכל התחומים, הרי לפחות בתחום זה, בוחרים אנו בסגולת הענוה, ובטוחים שלאנשים כערכנו אין דברים אלו אמורים.

אולם בפרשת "קדושים" בדרשת חז"ל על הפסוק (יט, טו): "בצדק תשפוט עמיתך", נתקלים אנו שוב בהוראה זו, והפעם בהוראה מחייבת. רשי מצטט את דברי ה"תורת כהנים": "בצדק תשפוט עמיתך... הוי דן את חברך לכף זכות".

אימרה זו מובאת גם ברמב"ם ב"ספר המצוות" (מצות עשה קעז), וגם בעל "החינוך" (מצוה רלה) מצטט זאת:

ועוד יש בכלל מצוה זו שראוי לכל אדם לזון את חבירו לכף זכות, ולא יפרש מעשיו ודבריו אלא לטוב.

נמצא שזו לא רק כניסה לפני משורת הדין, אלא הוראה הכלולה במצוות עשה דאורייתא, ולפיכך היא אמורה לכל אחד ואחד מאתנו, וכמובן שהיא מחייבת יתר לימוד והתבוננות.

"צדק" מהו?

מה שמפתיע ביותר היא העובדה שפעולה זו, לזון לכף זכות, מכונה בפי התורה "צדק". עד שהיא קוראת אלינו "בצדק תשפוט עמיתך". וכי לזה צדק ייקרא? הרי צדק משמעותו שורת הדין, וכי שורת הדין היא המחייבת שגזון לכף זכות? לכל היותר מסכימים היינו לכלול זאת בחסד, במוסר,

נתון מנוחה, הוא מכניס הרגשה עמוקה בלב, שהמצוה הזו של בצדק תשפוט עמיתך זה היא מצוה שאינה נוהגת בכלל, כמו שיש * מצוות שנוהגות רק בכהנים או רק בישראלים או בלוויים, ולא כל אחד יכול לקיים כל התרי"ג מצוות, מי שאין לו אילנות אינו יכול לקיים מצות ערלה ונטע רבעי וכדו', ומי שאין לו שור וחמור אינו יכול לקיים לא תחרוש בשור וחמור יחדיו, ומי שאין לו ביק אינו יכול לקיים מצות מעקה וכדו', כמו כן מפתח היצר שמצוה זו של בצדק תשפוט עמיתך היא מצוה שאינה נוהגת אלא בתמימים בלבד, כמצומצמים בלבד, אנשים שאינם יודעים מהוויות העולם, אנשים הסגורים בד' אמותיהם ואינם מעורבים עם הבריות, הם יכולים לקיים מצוה זו, כי אינם מרגישים כלום, הם באים לביהמ"ד וחושבים שכולם טובים ומאירים ונפלאים, אנשים כאלה יכולים לקיים מצוה זו, אבל אני שדעתי מעורבת עם הבריות, ובי"ה אני בעל כשרון פקח, ויש לי תפיסה מהירה והקף גדול, איך אפשר לי להיות כזה שטחני, ולחשוב שכולם נפלאים וטובים, הרי אני רואה בכל מקום שאני נכנס, במקום תורה וזה בשיעור הזה, ב"טיש" הזה, לא צריך הרבה זמן לזה, רק מזוית העין אני כבר רואה, אני רואה את כל המצב, אני תופס את כל החסרונות, מה אפשר לעשות, וכי אסגור את עיני השכל שיש לי, וכי ארמה את עצמי ודאי שלא אדבר עליהם, כי אני שומר את פי ולשוני, אבל איך אפשר לבקש ממני שאני לא אראה החסרונות, אני אנוס בזה בכחניתי * חייב לעשות מצוה ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, מה אפשר לי לעשות, כנראה שבגלגול הזה אני יכול לתקן דבר זה, אולי בגלגול הקודם הייתי תמים, וכבר קיימתי מצוה זו בשלימות, אבל בגלגול זה שאני פקח גדול אין מוטל עלי לתקן מצוה זו.

עבירות שבין אדם לחבירו הארת דרך

"בין אדם לחבירו" זהו ענין, שירד בעוונותינו בתקופה האחרונה, לשפל המדרגה, אפילו בין שומרי מצוות. רבי ירוחם זת"ע כתב לאחד מתלמידיו (דעת חכמה ומוסר חלק ג, עמ' לטז), ששלח אליו מכתב מקומט ומרופט, שאיננו מבין, כמה גרועה מצות בין אדם לחבירו ממצות אתרוג, שחז"ל דרשו: "התנאה לפניו במצוות" (מש ק"ג:)?! אין עוד מקום, בו יכולים אנו להתחנך במצוה זו - כמו מקום תורה. רבי אליהו לאפיאן זצ"ל, ישן לעת זקנותו עם בחור בחדר אחד. כאשר הגיע לחדר ואותו בחור כבר ישן, חלץ נעליו ונכנס בגרביו, שלא להעיר אותו בחור!... אן מה נעני אבתי?!

חז"ל הכירו מהו שמץ של עבירה ואיזה רושם נורא מטביעה היא בנפש, לכן עשו כל טעדי למרק רושם החטא. והרי כבוד החיים חמור יותר מכבוד המתים, כמבואר בגמרא (כמוט"פ). אנו מסתכלים על עבירות שבין אדם לחבירו כחוסר נימוס או כחוסר הנהגה אנושית, אבל בשמים מסתכלים עליהן כחמורות שבחמורות.

כיצד אפשר לתקן מידה מגונה זו - "שאינ אני והוא יכולים לדור בכפיפה אחת" ולכן אין לו עור ה' לתשובה. וכתב הרמב"ן באגרותיו: "ולכן אפשר לך איך תתנהג במידת הענוה ללכת בה תמיד". וכל אדם יהיה גדול ממך בעיניך". הרי ודאי שאין הכוונה שיעשה האדם שקר עם עצמו, מהי א"כ הדרך וכיצד אפשר לרכוש מידה נכספת זאת שהיא "המושב והניר" לכל מעשה הרשעים, ומתוך קנינה נוכח לתשובה שלימה. להלן ננסה לבאר ענין זה.

* גם הקנאה היא מידה מרכזית אשר ממנה נמשכות השנאה ולשון הרע. כיצד אפשר לא לקנאות, הרי הקנאה ביסודה היא בסיס לתורה "קנאת סופרים תרבה חכמה" (אומנם המהרש"א כבר כתב שזהו היתר רק לסופרים ולא

לת"ח). בהכרח ש"רקב עצמות קנאה" ו"קנאת סופרים תרבה חכמה" שני ענינים הם, ראוי לעמוד על פשרם.

* עצה נפלאה לזכות בדיון כתב רבינו יונה בספר היראה וז"ל: "והיו דן את כל האדם לכף זכות, למען יעבירו מן השמים על פשעיך וידונו אותך לכף זכות". וגם כאן יש להבין איך נרכוש מידה זו, הרי ודאי שאין הפשט שהאדם יעשה עצמו תמים לזמן ובכך ידונו לכף זכות. הרי היו דן את כל האדם נלמד מפסוק "בצדק תשפוט" את עמיתך, ננסה להלן לבאר ענינים אלו בס"ד.

שיתברר ויתאמת... מה חובתו בעולמו

11 ונראה דהנה כתב הרמב"ם (פ"א מדעות ה"א): "דעות הרבה יש לכל אחד מבני אדם זו משונה מזו ורחוקה ממנו ביותר, יש אדם שהוא בעל חמה כועס תמיד, ויש אדם שדעתו מיושבת עליו ואינו כועס כלל, ואם יכעס, יכעס כעס מעט בכמה שנים, ויש אדם שהוא גבה לב ביותר ויש שהוא שפל רוח ביותר. * ויש שהוא בעל תאוה לא תשבע נפשו מהלוך התאוה, ויש שהוא בעל לב טהור מאד לא יתאוה אפילו לדברים מעטים שהגוף צריך להם, ויש בעל נפש רחבה שלא תשבע נפשו מכל ממון שבעולם, כענין שנאמר אוהב כסף לא ישבע כסף, ויש מקצר נפשו שדיו אפילו דבר מעט שלא יספיק לו ולא ירדוף להשיג כל צרכו, ויש שהוא מסגף עצמו ברעב וקובץ על ידו ואינו אוכל פרוטה משלו אלא בצער גדול, ויש שהוא מאבד כל ממונו לדעת, ועל דרכים אלו שאר כל הדעות כגון מהולל ואונן וכילי ושוע ואכזרי ורחמן ורך לבב ואמין לב זכיוצא בהן" עכ"ל.

כתר מאמר כא מלוכה ריג

כבר הובאו לעיל [במאמר תשובה שלימה] דברי המאירי בחיבור התשובה שהקנאה והחמדה והגאווה הם "מעייני נרפש - מקור משחת נזולים מהם רוב המדות המגונות", ולא תמצא תשובת העבירות עם המשך המדות ההן.

מרכזיותה של מדת הגאווה מבוארת בפ' הגר"א [על דרך רמז אסתר פ"א פ"ב]: "כשבת המלך - כי ד' רגלי כסא מרכבת הטומאה, הוא ד' כתות שאינם מקבלים פני שכינה והוא חשמ"ל דטומאה כידוע [חנפנים שקרנים מספרי לשון הרע ליצינים], והכסא עצמו הוא הגאווה, והיצ"ר יושב עליו - הוא התאוק ביצוע".

* ובשע"ת (א' ב"ג ב"ו) כתב רבינו יונה: ודע כי מעלות ההכנעה רבות, כאשר יתבאר בשערי הענוה בעזרת הא"ל, (ולא וכינו לשער זה) ועוד נתחייב בעל התשובה על הכניעה מפני שהוא חייב להסיר מנפשו המדות שגורמות לחטוא ומעוללות הפשעים. ובתחילת שער ב' כתב: "כי תזכור את בוראך, והיה לך זכרון למשיב נפש מדרכי תולדות גוש עפר, ונאמר ורום עינים ורחב לב ניר רשעים חטאת, הגאווה ניר הרשעים כי ממנה יפרו החטאים, כאשר נאמר ורום לבבך ושכחת את ה' אלקיך. ומה שאמר חטאת (בלשון יחיד) פירושו ניר רשעים - ניר חטאת וכולל חטאים רבים כמו חטאת יהודה... ובעל גאווה נמסר ביד יצרו, כי אין עור השם עמו אחרי אשר הוא תועבת ה'".

2 עיקר הביורור שעל האדם לעשות עם עצמו בלימוד המוסר הוא לברר ולאמת מה הם חולשותיו וחסרונותיו "דע את עצמך ותדון את עצמך" וכן פותח רמח"ל את המסילת ישרים: "יסוד החסידות ושורש העבודה שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו". וכבר דקדקו מהו הלשון "בעולמו" מדוע לא נקט רמח"ל "מה חובתו בעולם". לשון זו אנו מוצאים גם בקהלת "אדם הולך לבית עולמו" ובגמ' ברכות (דף י"ז ע"א) "עולמך תראה בחיך" ויש לבאר מהו המושג "עולמו".

* ונראה שכאן מבאר הרמח"ל את היסוד והתכלית של לימוד המוסר, כל אדם הוא עולם לעצמו עם תכונות שונות וחולשות אחרות ועם כלים מסויימים לטבעו כפי שבראו הבורא יתברך שאותם עליו להכיר ולהכשיר היכן הוא בכל שליבה ושליבה בסולמו של רבי פנחס בן יאיר, הכרה ותקון כל שליבה הרופפת בסולמו הוא, היא הדרך היחידה העולה בית א-ל, כשם שפרצופיהם אינם שוים כך דעותיהם אינם שוות.

וכבר יכול להיות חסיד גמור אשר שמפני דרכו הוא בעל מלאכה פחותה, כמו מי אשר לא יפסקו מפיו הלימוד, וכתוב כל פעל ה' למענהו, ואומר בכל דרכיך דעהו וגו' עכ"ד. מפורש בדברי רמח"ל שאין דרך אחידה לכולם, כל אחד ואחד יש לו להגיע לשלימותו העצמית, ולהוציא מן הכח אל הפועל מה שהוא מסוגל ואת הכוחות הטמונים בו והכל בשביל מטרה אחת עליונה - "לעשות נחת רוח ליוצרי".

3 במכתב מאליהו ממשיל זאת במשל נפלא: "כאשר עשרים בני אדם יעמדו לפני מלך בשר ודם לשבח וכל אחד יאמר את אותו השבח את אותו הנאום שאומר חבירו איוו צורה ופנים יש לזה, לכל אדם יש את חלק הקידוש ה' המסויים שלו בעולם, לפי דרגתו הוא ולפי יכולתו הוא, חז"ל אומרים (סנהדרין ל"א) לפיכך נברא האדם יחידי ללמדך שכל המאבד נפש אחת מישראל כאילו איבד עולם מלא... לפיכך חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם". כל אדם הוא יחיד בעולם, עליו מוטל תפקיד יחודי שאף אחד אחר לא יכול לעשותו, ולצורך קיום תפקיד זה נתנו לו כלים וכישורים ושאר כל הצרכים שבהם הוא יוכל למלא את חובתו "בעולמו" ולכך כל המאבד נפש אחת מישראל כאילו איבד עולם מלא, משום שאת חלקו של הנאבד אף אחד לא יוכל להשלים.

* וכך מבאר מרן הגרא"ו הי"ד זצוק"ל את מש"כ הרמב"ם בפ"ה בתשובה: "כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה או רשע כירבעם". ברמב"ם לא נזכר להיות נביא כמשה משום שלא שייך להיות כמשה, אלא כשם שמשה רבינו השלים את כוחותיו לעבודת השם כך אנו בדרךנו מוטלת עלינו וביכולתנו להוציא מן הכח אל הפועל ולהגיע לשלימות עצמו.

14 נתיבי אט-ס-ן-ן

שעל חברו לתקן. והיינו שלכל אדם יש את יעודו ותפקידו אותו עליו לתקן בחייו, ובכלל זה גם הענין המיוחד עבורו ירד לעולם לתקנו כידוע. והקב"ה מעמיד לכל אחד את כל הנסיבות והתנאים שיוכל על ידם לתקן את אשר מתפקידו לתקן, ולמלאות יעודו ותפקידו בעולמו. כל תנאי החיים של האדם בגשמיות וברוחניות, הטובים והרעים, כולם ניתנו לו כפי השייך לתקן עולמו, שרק ע"י תנאים אלו יוכל להגיע ליעודו, ובלעדיהם לא יוכל לתקן את אשר תפקידו לתקן, וכיון שלכ"א יש תפקיד ויעוד מיוחד, לכך שונים תנאי החיים של כל אחד, לזה חיינו קלים ולשני החיים קשים יותר, ובאופן כללי הרי גם כפי הנראה לעינים יש לכל אדם את יחודו של מהלך חייו שאין להשוותו למהלך חייהם של אחרים. והוא כיון שלכ"א יש תפקידו המיוחד אליו נותנים לו כל התנאים המתאימים בכדי שיוכל למלאותו. ואף המצבים הקשים בחיי האדם הם ג"כ אמצעים שניתנו לו בכדי שיגיע אל תקונו, שאין רע יורד מן השמים, והכל הוא לטובת האדם כדי שיתקן בזה את השייך אליו, שע"ז ישיג יעודו ותפקידו בעולמו.

15 מסופר בגמ' פסחים (דף נ"ג ע"א) על רב יוסף בריה דרבי יהושע בן לוי דאיתנגיד - כי הדר א"ל אבוב: מאי חזית? אמר ליה: עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה. א"ל בני, עולם ברור ראיתי. וביאר מרן אור ישראל זצ"ל דכל אדם צריך לעבוד ה' לפי כוחותיו שחננו הקב"ה, ולפי מצבו שנמצא בו, ושיתעלה באופן האפשרי ביותר לפי מצבו, ולפי"ז יתכן שני אנשים שאמנם האחד גדול מחבירו בתורה או בעבודה, אבל השני התעלה לעומת זה ועבר את ה' בכל כוחותיו שחננו השי"ת, והראשון לא ניצל כראוי את כוחותיו או את כשרונותיו כפי שחננו הקב"ה, נמצא דאף שהראשון גדול מחבירו - אבל לעומת זה השני עבר את השי"ת בכל כוחותיו ומדותיו שחננו השי"ת, ובזה הוא עולה על חבירו שלא עבד ולא התעלה לפי כוחותיו, ועל כוונה זו כיון במה שאמר שראה עליונים למטה ותחתונים למעלה, היינו בני אדם שהם עליונים בתורה ועבודה אבל לא התעלו כפי מדת כוחותיהם ומידותיהם ולפי מצב אפשרותם, ולכן הם נמצאים בדרגה יותר נמוכה, וחבריהם שהם קטנים מהם אבל הם התעלו לפי מדת כוחותיהם באופן דיותר נעלה הם נמצאים יותר עליונים, כיון שעברו את השי"ת לפי מיתב כוחותיהם" עכ"ד. וכן כתב המבי"ט בהקדמת המחבר לספר בית אלוקים. והן הם הדברים שנתבארו.

16 ובוזה יש להבין את דברי התנא באבות: "אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו". השפת אמת זצ"ל הוסיף בזה משפט: "ולעולם לא תגיע". לא שייך לזון חבר שלא נהג כך אלא אחרת, משום ש"עולמו" הוא אחר, גם נסיבות וכישורים אחרים וזהו שהוסיף השפ"א "ולעולם לו תגיע". והבן.

* ויתכן עוד לבאר בזה את דברי התנא: "הוי דן את כל האדם לכף זכות" וכבר דקדקו בלשונו: את כל "האדם" לדון לכף זכות אפשר אם מבינים שצריך לראות לא רק את מעשה אדם אלא את כל "האדם" - את ה"עולמו שלו" הנתונים הנסיבות ומזגו של כל אחד, הרי ודאי שאין הכוונה בהוי דן את כל האדם לכף זכות היא להתמס לזמן, הלכה זו נלמד מבצדק תשפוט את עמיתך, איך אפשר להגיע למידה נשגבה זו, רק כשרנים את כל "האדם".

17 278 R. Feldbrand Grow!

Just as we excuse ourselves, we must always give others the benefit of the doubt (Rashi, Vayikra 19:15; Samak; Shulchan Aruch, Choshen Mishpat 17:10).

We are sure that our intentions are pure, even when our actions hurt others; but we are unwilling to consider intentions when judging the impact of others' actions on us. We happily sail through life, acknowledging our various shortcomings while remaining confident that we are good people overall. We are not that generous with others, whom we tend to see only in terms of the traits that annoy us.

Many people think that they are much more accomplished than their friends. The reality is that we are all part

of a massive assembly line. At General Motors, everyone in the assembly line makes a contribution. Does it make sense for the workforce to argue about which of their jobs is most important? Such a dispute is quite ridiculous - each and every person fulfills a vital role!

* What applies to General Motors is also valid about our roles in the real world. If you don't do your job properly, then I can't do mine. All are equally important. The sanctification of Hashem's name is dependent on everyone's input.

The import of each person's contribution is impossible to measure. When a habitual sinner exercises a measure of self-restraint, the sanctification of Hashem's name can be greater than when a righteous person does not sin at all. (Sefas Emes)

* Revealing the spark of goodness in even the most improper actions of Jews is part of the service of Hashem. No father wants to hear a bad report about his child, even if it is true. A father is extremely appreciative of a person who can find good things to say about his offspring.

Food For Thought

What do you think when you see someone doing something wrong?

- Perhaps the circumstances rendered the action permissible
- He didn't realize the action was forbidden
- Perhaps the action was accidental
- His *yetzer hara* was so strong that he couldn't help himself
- He didn't mean it that way
- His words were quoted out of context
- The person who gave you this information may be mistaken or hypercritical
- The biggest *limud zechus* nowadays is that the world around us is so perverted
- Because all souls are not equal, some people have bigger challenges than others. You cannot be sure you would have performed better in similar circumstances.
- Who knows how many times he's been hurt by others?

28

התחזקות

שיעור א' בעניני דין לכף זכות

שיחות

ובמרתם שידוע מצדיקים ז"ע כי המידה של עין טובה היא מיסודות היהודי לכל עניני עבודת ה'. לקבל את ההשקפה הנכונה על יהודי, לראות באור נכון כל יהודי, זה שורש לחיקון כל הכעסליך קפדנותליך נקמהליך תרעמותליך, כל הענינים שהם היפך מבחינת כל דנייחא מסטרא דקדושא, כל זה בא מחמת שאין את הראיה הנכונה וההסתכלות האמיתית על היחיד או הציבור, כל הדבורים שאינם בעדינות הראויה, כשמדברים על יחיד או על ציבור, או כשמדברים ליחיד בבית או עם חבירים, כשיש את הבליק הנכון והראיה האמיתית מהו יהודי, מה כוחו של יהודי, כשיודעים את הקדושה והטהרה, והמדרגה העצומה שיש לכל יהודי, החבר שלי, בני הבית שלי, כמה הם חשובים וקדושים וטהורים, זה מרומם את האדם, ועיקר המלחמה בזה הוא דייקא עם תשפוט עמיתך וכדו', כי בצדק פירושו הוא כלשון התרגום ב"קושטא", היינו באמת תשפוט את עמיתך, כראוי, לומר לך שכל עניני הולול והפחתת ערכו של השני הוא "טעות" הוא "שקר" היפך מ"קושטא", זה לא נכון מצד השכל ומצד החכמה לשפוט את חבירו היפך משוב כי כל החסרונות שרואה בחבירו מקורם ושורשם ונביעתם הוא מן הנפש הבהמית שיש לו, מהפעקלעך [החבילות] שיש לו מהעבר, שנתאספו אצלו מחשבה דיבור ומעשה לאלפים ורכבות הרים וגבעות של דברים שלא נעשו כרצון הי"ת, והם ההם המולידים עקמימות בשכלו ומעותים את מחשבתו, כי האלוקים עשה את האדם ישר, והמה בקשו חשבונות רבים, וככל שיהודי מתרומם ומתעלה ומטהר את עצמו מכל הפגמים שיש לו, ככל שהוא מתקרב יותר לאבינו שבשמים, על ידי תורה ותפילה וקדושה וטהרה ותשובה, השכל והמחשבה שלו חוזרים לבהירות הנכונה, והוא מרגיש ורואה את האמת הטהורה, האמת האמיתית, שכל יהודי הוא מלא מעלות.

הרגיל לראות בכל דבר ובכל אדם רק את השלילה שבו, לעולם אין לו מנוח. הרי באמת כל מעשה וכל דיבור ניתנים להתפרש גם לשלילה, ונמצאו כל ימיו כלים במתן ובחשדנות שנוקיהם ברורים. לעומתו, הדין לחיוב, עשוי להיות את חייו בשלווה ובנחת ומנוחת נפשו נשמרת. ההשלכות על הסביבה רחבות עוד יותר. יש לך אדם שאפילו במעשים טובים הוא מוצא חסרונות, ובתוך האור הוא תמיד מחפש את הצל. פלוני שתרם סכום נכבד לצדקה, לדבריו, לא לשם שמים נתכוון אלא כדי להתנשא. אלמוני שדיבר בשבחו של רעהו, מן הסתם יש דברים בגו... לעולם אינו מסוגל לדבר בשבחו של מאן דהוא מבלי להוסיף הסתייגות. כמוכן, מיהו שיחפוץ בחברת מחפש מומים כרוני כזה? (מלבד רכלנים

26

מקצועיים, שהאשפה והרפש הינה מקור חיותם). היש צורך להאריך בהסברים אודות ההשפעה השלילית המצטברת כתוצאה מיחס שכזה? זאת ועוד, ראיית הסביבה כמלאה פגמים וחסרונות בהכרח מובילה לתחושה, שאין כל ענין להיות חריג בחברה זו. אין כל צורך לנסות לתקן פגם זה או אחר, באשר זוהי נורמה מקובלת ולא נחוץ להתאמץ להיות יוצא דופן. אם כולם אינם בסדר, מדוע יתבע אדם מעצמו להיות טוב מבלתי? לפנינו דרך דרסטרית. ההסתכלות השלילית נותנת כיוון להתנהגות שלילית. מאידך, מי שהוא מלא פגמים ואין בו רצון לתקנם, עשוי בקלות למצוא עצמו כשופט על הכל בצורה שלילית. כך נתלה הוא ב"אילן גדול", שהרי כל החברה היא כזו, והוא אינו אלא פרט קטן מכלל גדול. לעומת זאת הדין את רעהו לכף זכות לומד להביט על החיוב והאור שבכל ענין, וזה גופא מחייב גם אותו להיות טוב ולהשתפר. לא בכדי אמרו: "כל הפוסל - במומו פוסל" (וראה המאמר "הנגעים שאדם רואה" עמוד 165). בשם המקובלים אמרו לבאר את הנאמר (אבות פרק ו'): "כל העוסק בתורה לשמה... כל העולם כולו כדאי הוא לו", דהיינו שבכל דבר שבעולם רואה הוא רק את הטוב והיפה.

פרשת וישב

יד 27 יתקט לקה ט"ז - ר"פ פ"ב

ואילו היושב בשמים מכין את לידת המשיח. (ולא רק את הגאולה העתידה מכינים, אלא גם ראשיתה של גאולת מצרים מתחילה להתגלגל עם מכירת יוסף). ממקרה זה אפשר להקיש לשאר המאורעות המתרחשים בעולמנו מידי יום וללמוד "כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי". רעיון זה מרחיב המגיד מדובנא בספרו "אהל יעקב" בבארו כי בהנהגת ה' עם הברואים אנו מוצאים שתי דרכים: א) לעתים מתגלה שפע טובו יתברך קגון כאשר הקב"ה נותן לאדם עושר, כבוד ונכסים וכדו'. ב) לפעמים השפע המושפע על האדם מוסווה באמצעים הנראים לנו כאילו הם לרעתו - כגון צרות, עוני או מכאובים. הדרך השניה דומה לפעולות יצירה שונות, כמו תפירת בגד, למשל. כאשר חייט מקבל לידיו אריג משי יקר ומשובח ע"מ לעשות ממנו לבושי פאר והדר, לאחר שמשרט החייט כמה קוים על האריג, הוא נוטל מספרים גדולים וחותך את האריג לחתיכות בגדלים שונים. הקסל שרואה מעשי החייט יזעק מרה, בחושבו שהנה משחיתים ומקלקלים את האריג היקר. אולם החכם מבין כי המעשים האלה הינם הכרחיים לצורך תפירת הבגדים. אדרבא, רק בדרך זו ניתן להביא את האריג לתכליתו - עשיית בגדי מלכות. המשנה בברכות (נ"ד) אומרת: "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה". בזה מלמדת אותנו המשנה כיצד להשקיף על מאורעות החיים. הרעות הנראות לעינינו בשר ודם אינן רעות כלל וכלל. אדרבא, הן מהוות סיבה לצמיחת טובות וברכות נשגבות. וכשם שחרישה וזריעה קודמות לקצירה, כך יש גם צורך לפרקים להקדים רעה כדי שתוכל לבוא בעקבותיהם טובה. כשם שבמשל הנוכח, אם ירים סכל את קולו ויתלונן בפני החייט על גזירת האריג הנקב, עלול הוא לחבריה עייז את החייט והוא יאשר עם האריג החתוך לחתיכות ללא בך - כך הוא אצל מי שלא יקבל את הרעה בשמחה, אלא להיפך, יכעס ויתרעם על מידות הקב"ה. אז יתכן שהי ינוח ידו ממנו ולא ישלים את מעשיו. וממילא יקבל את הרעות ויפסיד את הטובה.

כשאדם מקבל את הרעה בשמחה, הרי הוא מביע בזה את אמונתו בה' ואת הכרתו כי הוא יודע שהי' בודאי חפץ בטובתו, וממילא יחפוץ ה' להשלים את אשר החל לעשות, ולהביא את הטובה בעיקבות הרעה.

We find in the Talmud that whenever people are quoted as referring to the better side of their character, they speak of themselves in the first person, while if quoted as referring to the evil aspect of their character, then they refer to themselves in the third person. Thus, when the Talmud quotes people as saying that they fulfilled a certain mitzvah, it puts the word ana, "I," in the mouth of the person quoted. Should the Talmud quote people as telling that they were violators of the Shabbos, or that they were rude, then the term hahu gavra, "that person," is used by the person quoted. We learn from this that within every person there are two personalities. In every individual there is the ideal personality, aspiring towards that which is sacred, noble, worthy. And simultaneously, every person is moved by certain animal instincts which lead him or her to sinful acts. The real personality is the one that is motivated by the lofty inclination. That is the "ana," the "I," the essential inner self of the person; the animal instincts that impel one towards wrongful ways constitute only the "hahu gavra," "that person," a stranger, a trespasser who occupies one's spirit.

31 The mitzvah of tochachah is based upon the belief that the true self is the "I" of the person, not the "that person." The "hahu gavra" is only a subterfuge that covers up and imprisons the real self. How can one correct another? If you see that a person is addicted to sin, how can you change the person? Not by calling names, not by reprimanding, but by proving to the person his or her true self. Our Sages (Chagigah 15a) tell us that Acher, Elisha ben Avuyah, originally a devout and gifted scholar, had fallen away from the believers' fold, and Rebbe Meir again and again urged him to repent. Acher responded, "I cannot repent, because as I was riding on my horse on Shabbos, I heard a bas kol, a Heavenly voice, exclaim: 'Shuvah, shuvah, chutz m'Acher — Repent, repent, but Acher is lost.'" Note that our Sages referred to Elisha ben Avuyah, after he had drifted away from the Jewish path, by the appellation "Acher," "Stranger." Spiritually, he was no longer Elisha ben Avuyah; he did not manifest his real self when he drifted away. It was a "stranger," a "hahu gavra," who carried him away into foreign domains where he did not belong. Elisha ben Avuyah was the prisoner of Acher. Yet Elisha ben Avuyah was

noble and lofty and he aspired towards everything that was sacred, noble, and worthy. Why then did he not repent? Because Elisha-Acher was laboring under the erroneous conviction that he was corrupt, basically evil. But this was not true. Acher had failed to understand, when he heard the bas kol, that its message was: Acher cannot repent, cannot do t'shuvah, but Elisha ben Avuyah can do t'shuvah. Had he not mistaken Elisha ben Avuyah for Acher, had he realized that he but needed to expel the stranger from himself, then the real Elisha ben Avuyah would have reemerged in true glory, as a baal t'shuvah.

The reason so many Jews feel incapable of t'shuvah is because they are not aware of their own spiritual strength. They think that the acher is the real person when actually it is only a trespasser. The Torah says if you want to succeed in correcting Jews who are delinquent in their demeanor, then do not try to reprimand them. Do not tell them, "You are no good," "You are impure"; that is not tochachah. Rather, tochachah requires that you convince the delinquents of their inner selves: you shall retrieve your fellow.

כל מעשה של כל אדם ניתן לשקול על מאוננים: זכאי או חייב? וזאת מפני שבאדם פועלים שני גורמים: יצה"ט ויצה"ר. לכל מעשה יכול להיות מקור ביצר זה או בזה. כיון שאדם רואה לעיניו ואינו לאל ידו להיות חוקר כליות ולב, אין בכחו לקבוע בודאות את טיב כל מעשה מהיכן הוא נובע. על זה נצטנינו לדון את כל האדם לבפ וכות. חז"ל לומדים חיוב זה מפ' בצדק השפוט עמיתך. כי זהו צדק. הצדק של התורה נוטה תמיד לצד זכות. רק אדם שהחזיק כרשע מותר לדגנו לחובה, שלא אמרו אלא "החושד בכשרים לוקה בגופו" מכלל שהחושד ברשעים אינו לוקה (הר"ב באבות שם).

הרי בסברות רחוקות כאלו יש לדון אדם לכף זכות! כל כך יש להסתכל בעין טובה על כל אדם ולרצות דווקא לראות בל מעשיו נובעים ממקור טוב! מכאן שאנו צריכים לחפש אצל בני אדם דווקא מעלות. היפך מדרך העולם שאה המגרעות רואים חיפך ומהמעלות מתעלמים.

הרי לנו עוד ענין לעבודה: לדון חברים לכף זכות ולחפש מעלות אצל בני אדם. ונתלמד בזה שלש פעמים בכל יום תקופה ממושכת עד שנתרגל בזה.

טללי חיים | שלה 5 ה"ק הבין (החלק)

יום כיפור - התגלות הפנימיות בתפארתה

יום הכיפורים, יום אדיר בימי שנה. מבואר בספרים הקדושים שביום קדוש ועליון זה מתגלית הפנימיות ממש, ובוהקת בזיווה וקדושתה העליונה. והנה זה גופא סוד כניסת כהן גדול לקודש הקדושים, שהנה ידוע הדבר, שכל מקום ומקום בבית המקדש מקביל אל דרגה אחרת בעולמות העליונים ובקדושת עם ישראל (ראה ספר משכני עליון לרמח"ל, וספר זבחי שלמים, סדר עבודת יוה"כ להרמ"ק ד"ה 'עשירית בית קה"ק'). וסוד קודש הקדושים הוא הוא סוד פנימיותם של ישראל בעצמותה ממש, שהיא לעילא מהעולם הזה, מעל כל גבול וצמצום. וכך גם קודש הקדושים היה מקום שלמעלה מחוקי העולם הזה וגבוליו, שהיה בו נס של מקום ארון אינו מן המידה (יומא כא א¹⁶), והיה כולו חקוק בסוד הפנימיות עצמה, כפי שהיא עצמה ולא כפי שהיא מתלבשת ומסתתרת בחיצוניות. וזה עניין קודש הקדושים כידוע¹⁷.

כניסת כהן גדול לקודש הקדושים

עוד הנה ידוע הדבר, שאי אפשר לו לאדם להיכנס לקודש הקדושים, כמאמר הכתוב "וכל אדם לא יהיה באהל מועד", וכל דריכת רגלו של כהן גדול בקודש הקדושים איננה יכולה להיעשות אלא בזמן שישראל מצויים במדרגה המקבילה אל קודש הקדושים, שהיא ממש ממעל לדרגת אדם. והיינו רק בשעה שישראל מצויים ממש בסוד הפנימיות עצמה, רק אז יכול כהן גדול להיות שייך ונאחז בסוד קודש הקדושים שהוא סוד הפנימיות. וממוצא הדבר למדנו, שעצם העובדה שכהן גדול נכנס לקודש הקדושים ביום הכיפורים, מעידה ומלמדת על תקופה וקדושתו של יום, שישראל עם קרובו אחוים ומוארים ביום זה בסוד הפנימיות בעצמה ממש, ולפיכך יכול הכהן הגדול לבוא בשם כל ישראל, ולהיכנס אל חדרי המלך הפנימיים, בסוד "הכיבאי"

בעניין כניסת כהן גדול, היה מקום לשאול - אם אנו ביום עליון זה מצויים בסוד הפנימיות, נמצא שכל ישראל ראויים לקודש הקדושים, ומדוע רק הכהן הגדול נכנס בו? והנה נשכיל שבאמת כל ישראל נכנסים אל הקודש פנימה, בהיותם על לב הכהן הגדול, ומה שאין הם נכנסים בגופותיהם הוא מפני שהתרוממו ישראל כולם לסוד

המלך תדריו, ולהבליט ולהזריח את האור הגדול של הפנימיות עצמה על נשמתו ועל נשמות כל עם ישראל החקוקות על לבו ונכנסות עמו אל הקודש פנימה, אל סוד האחדות הגמורה בין ישראל לאביהם שבשמים.

האחדות, והגופים המחולקים התמוססו עד ששוכנים אנו בסוד הנשמה האחת של כולם, ונמצא שבאמת ממש נכנסו כולם, מפני שכולם כלולים באופן מוחלט בכהן הגדול, כאשר אנו בסוד הפנימיות הכונסת את ישראל לאחד ממש. ורק כשאנו במציאות החיים הרגילה, הנפרדת, אז נדמה לנו שהכהן הגדול נכנס לבדו, ובאמת כל ישראל כאחד נכנסים פנימה. וזכה גופו של הכהן הגדול, להיות מי שמתעברים בו כל כללות ישראל ונכנסים בגוף זה דייקא. ובאמת כל ישראל כאחד נגישים אל ה' יתברך- באחדות נפלאה ועליונה ביום הכיפורים. אשרי עין ראתה כל אלה, הלא למשמע אוזן דאבה נפשנו. יראו עינינו בקרוב ממש!

ומחיית העברות היא גמורה ושלמה ממש. ודבר זה לא נעשה לכלל ישראל במשך השנה, אף שעושים תשובה, שאין זה אלא בסוד גילוי נטפים מהפנימיות בתוך החיצוניות, ולא כביום הכיפורים, יום אדיר בימי שנה, שבו הפנימיות בוהקת ומזוככת ומאירה בכל עוז יפעת קדושתה, שלפיכך יכולים אנו לבוא אל הקודש פנימה, אל חדרי החדרים הפנימיים שבקודש הקודשים, שמקבילים אל חדרי לבבנו הפנימיים, אל נקודת הלב הפנימית שבוערת לה' יתברך, מואסת בחטאים ומתאווה ומשתוקקת לגילוי שכיתה ולתיקון עולם במלכות שדי.

31 Letter to Your Messengers - R. Frank

In Parshas Ki Savo, we read about viduy maaser. In the time of the Beis Hamikdash, when people brought maaser sheni to Jerusalem, they would declare, "I did not eat it during my bereavement. I obeyed every command You gave me." The commentators are puzzled. How does the word viduy, which means confession, apply to this declaration? Viduy is chatasi, avisi, pashati, I transgressed, I sinned, I bear guilt. But how does this claim of following all the rules qualify as a Viduy?

Rav Yoshe Ber Soloveitchik explains that there are two aspects to Viduy which make it effective. One aspect involves the ability of a person to face up to his sins, to acknowledge them and accept responsibility for them. That is very important. "I have transgressed. I have sinned. I bear guilt." But there is a second aspect which is also critical. A person must believe that he is capable of improvement, of reaching higher spiritual levels. He has to aspire to spiritual growth. "I obeyed every command You gave me." If a person does not believe he is capable of growth, if he does not aspire to higher spiritual levels, then a mere confession of sins is not a viable Viduy. What's the point of getting down on yourself if you can't lift yourself up?

והנה אשר על כן, עומד רבנו הקדוש, רבי, ואומר - עצמו של יום מכפר! העצמות, העצם, עצם היום, עצם קדושת ישראל, עצם קודש הקודשים, הם הם כשיא בהיקותם ורוממותם, הם הם המוחים והמפוגגים את כל קלקולי החיצוניות. האהבה והפיס הומים ומתגברים לעילא לעילא. והעונות נמחים ממש, לא מצד התשובה ומצד עבודת החיצוניות בסוד הבחירה החופשית, אלא "אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מַחֵה פְּשָׁעֶיךָ לְמַעַני וְחַטְאֶתֶיךָ לֹא אֶזְכֵּר" (ישעיה מג כה), ונאמר "מַחִיתִי קֶעֱב פְּשָׁעֶיךָ וְכַעֲנַן חַטְאוֹתֶיךָ" (שם מד כב). פסוקים אלו רומזים על סוד הפנימיות ממש, שהוא סוד הכתר, שכידוע 'הוא'

רומז לכתר, "אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא", היינו שאנוכי הוא סוד ההנהגה החיצונית, וכעת מתגלה שאנוכי אנוכי - הוא, היינו שהחיצוניות מוארת בסוד הפנימיות שבה. והנה לאור דברים אלו מובן היטב מהי דעת רבנו הקדוש, המפליג ברוממות קדושת עצמו של יום הכיפורים. וכעת דווקא נשאל - מהי דעת רבנו? הלא באמת ובתמים, הפנימיות היא היא האמת, ולפיה כל העונות נמחים ממש, ומדוע צריך תשובה? הלא התשובה שייכת רק בחיצוניות, במקום שבו יש בחירה חופשית, שהאדם צריך לפעול ברצונו ולהתגבר ולעשות תשובה. ואולם אמרנו שביום הכיפורים מתגלית הפנימיות, ובפנימיות אין בחירה, אלא ישראל קדושים מצד סגולתם לעילא, ולא מצד הבחירה של מעשיהם הטובים! כמו כן נזכיר את ששאלנו בתחילה על דעת חכמים - מה מכפר, עצמו של יום, היינו גילוי הפנימיות בעצמה, או התשובה שעושים ישראל?

דעת חכמים - הפנימיות והחיצוניות יחדיו

והנה נראה, שחכמים סוברים שהפעולה הנפעלת ביום הכיפורים איננה רק מצדו יתברך לעילא, אלא היא משותפת לנו ולה' יתברך יחדיו. והיינו, שאמת הדבר שביום הכיפורים מתגלה הפנימיות, וגם חכמים מודים שעצמו של יום הכיפורים מכפר, וכמו שכתב הרמב"ם, שפסק חכמים - "עצמו של יום הכיפורים מכפר עם התשובה" (הלכות תשובה פרק א ג), והיינו שעצמו של יום הוא הוא המכפר, והיינו שמתגלית הפנימיות האמיתית של ישראל ממש, ולכן נכנס כהן גדול לקודש הקודשים בסוד הפנימיות ממש. אלא שחכמים חולקים על רבי בשאלה מהו הגורם המעורר את גילוי הפנימיות. והיינו שאליבא דרבי הנה הפנימיות מתעוררת בעצמה ממש, בלי צורך כלל במעשה שלנו מלתתא, והיינו שמסטרא דלעילא מתגלים הרחמים העליונים ומתבלטת הקדושה הפנימית, וסוד האחדות של ישראל ואביהם שבשמים מתעורר מצד עצמו לעילא לעילא ממעשינו. ולעומת זאת, חכמים סוברים שדווקא התשובה של ישראל לתתא היא זו שמעוררת את הפנימיות. והיינו שבתחילה צריכה החיצוניות, והיינו הבחירה שלנו, להתעורר ולרצות לשוב בתשובה, ומרגע שגילינו

רצוננו בתוך העולם הזה לרצות את ה' ממש ולשוב אליו, הנה ממילא מתעוררים גלים אדירים ברום שמים, והפנימיות מתגברת והומה, מתעוררת ומתחזקת, הולכת ומתעצמת, עד שבוקעת ממש את החיצוניות, ומוחה את כל פשעי ישראל.

ולאור זאת נבין, שאכן הכפרה של יום הכיפורים עליונה יותר מכל תשובה שנעשה במשך השנה, גם לדעת חכמים. שאכן אין דבר גדול יותר מהתשובה שבאה מכוח התעוררות הפנימיות האמיתית ביותר של ישראל. שכן דווקא כשמתעוררת פנימיות זו ניכר ממש ככל תוקף, ובלי ספק כלל ועיקר, שישראל טהורים וצדיקים, ואין להם אלא רצון אחד והוא לעשות רצון ה', וכל הנפילות באות רק מחולשה וטשטוש ורוח שטות, ואין להן באמת טעם בעולם החומרי הזה בעצמו, אלא צמאים הם כולם ומייחלים לכוראם צור מחוללם ברוך הוא וברוך שמו. וממילא התשובה היא אדירה

38 תורה גמולת

אבל האמת היא כי דבר זה הוא כולו שוא ושקר, שטות והבל, צדיקים ז"ע הרעישו עולמות כזה ממש, הזולזל ברעהו, המחשבה הזו, שהוא יכול להסביר את כל העולם, הוא השטות הגדולה ביותר, והעקמומיות הגדולה ביותר שיש בעולם, אין אדם חוטא, חוטא הוא לשון חיסרון, אי אפשר לראות חיסרון אצל חבירו אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות, וכך היה אצל צדיקי עולם ז"ע כי ככל שנכנסו יותר לעומק עבודת ה', ככל שנעלמו יותר ונתרוממו יותר, היו רואים רק מעלות ולא חסרונות.

וכמו שמובא מצדיקים ז"ע, כי העבודה של 'הווי דן את כל האדם לכף זכות, העבודה של בצדק תשפוט עמיתך, זה לא עבודה במחשבה, לחשוב כך או אחרת, דאס איז א'נאנדערע ציגאנג, הרגשה, מהלך והשקפה אחרת על כל הענין, כשנכנסים לארץ גדול לא צריך לעבוד על המחשבה לחשוב כך או לחשוב אחרת, אלא הלב מתמלא ברגשי קודש של התפעלות, הרגשה חזקה של ביטול, הוא מרגיש שהוא אנו כלום, א איהו יגיעה, איהו תפילה, איהו תורה, איהו קדושה, איהו טהרה, איהו מידות, איהו עדינות, איהו רוממות יש לאדם גדול הזה, ומתכבט מאליו בתכלית הביטול, כולו מלא מלא מלא הרגשה של ביטול, הרגשה זו צריך שיהיה כלפי כל יהודי ויהודי, כי באמת אין אתנו יודע מה הוא חשיבותו של כל יהודי לפני ה'.

החיוב לדון את עצמו לחוב ואת חבריו לזכות - היפך הטבע

הטבע הפשוט של האדם הנובע מהמידות הרעות [גאוה וקנאה וכדו'] הוא להיפך, את אישיותו ואת מעשיו רואה אדם תמיד כאור חיובי, ואילו במעשי חבריו רואה חסרונות לרוב ואף במעשיו הטובים ימצא פגם וחסרון. אך התורה וחז"ל הורונו שאסור לנו לשלול את מעשיו הטובים ואדרבא עלינו לדון אותם לכף זכות. מאידך גיסא, את עצמנו ואת מעשיו עלינו לדון לכף חובה ולפשפש בהם ולחשוך ולחשוש שאפילו מעשיו הטובים הינם פגומים. [ולכן עלינו תמיד להשתדל לשפר את מעשיו הטובים, ולדקדק עד מקום שידינו מגעת] ועד למידה כזו שנהיה בעיני עצמנו כרשעים, כמו שאמרו חז"ל (נדה ל:): שהשביענו את כל אחד מאתנו לפני שנולד "ואפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה היה בעיניך כרשע", אך יחד עם זאת עלינו לקוות לחסדי ה' שידון אותנו לכף זכות.

הדן לכף זכות - בשמים ידינוהו לזכות

נמצא, שהדן את חבריו לכף זכות כחוככי לבו מתוך הגברת האהבה וצמצום השנאה ושאר מידות רעות, בזה הוא הופך את טבעו ומידותיו מרע לטוב, ומתעלה במעלות המידות והקדושה וקונה אותן לקנין בנפשו, וממילא מקטין הוא את כח הטומאה שבנפשו. לכן אף כאשר הוא חוטא פחותה הטומאה שעונותיו מייצרים, הן

באופן טבעי מפני שכאשר הוא נכשל בעוון מידות רעות כגון: כבעס, כעסו מרוסן וחלש, והן באופן סגולי שנפש זכה וקדושה מייצרת טומאה קלושה יותר, ולכן גם בשמים דנים אותו לזכות כי באמת מציאות הטומאה שיצר היא פחותה.

43 Grow!

The way in which Hashem judges man is reflective of the way in which the individual acts towards his fellow. Our input plays a major role in the verdict of the Heavenly Court. (Bris Aurohom) When we are being judged above, Hashem shows us a friend conducting himself in a similar manner and waits for our evaluation. If we are disapproving and denounce him, then we in turn are condemned; if we are forgiving and judge him favorably, we are also declared guiltless. (Pri Chayim 37)

When we judge favorably, Hashem actively focuses on the positive aspects of our deeds (Shemiras Ha'lashon, Shaar Ha'tevunah 4). Even if only one out of a thousand angels testifies to our innocence, Hashem will save us if we have zeroed in on the positive in our interpretation of other people's deeds.

Hashem acts as if He were our shadow. If we embrace compassion, then Hashem is compassionate with us. If we are judgmental, Hashem judges us harshly. When Hashem hears our critical judgment of others, He zeroes in on our own roster of deeds to see if we are guilty of the same or similar acts.

86 / WE'RE ALL IN THIS TOGETHER R. Fend

In the Shemoneh Esrei that we recite five times on Yom Kippur, we say, אתה יודע רוי עולם ותעלמות סתרי כל הוי, You know the secrets of the world and the hidden secrets of all who live.

סתרי generally means secrets, but perhaps it can also mean the contradictions, the contradictions that we live in our lives. As we search within ourselves on Yom Kippur, we realize that Hashem sees

our inconsistencies, and we are aware that we have to resolve them.

הכובש מידותיו - טומאתו מצומצמת

לעומת זאת, הגודר וכובש את מידותיו הרעות ממילא פעולתן הרעה מצטמצמת, באותה מידה שמקטין אותן כך נחלש כושר היצור של המכונה - הכלי המייצר את הטומאה בנפשו, ותוצאת חטאיו היא טומאה קטנה יותר. ולפי זה מוכן איך המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו אפילו שחטא

הוא מציאות, כי המעביר על מידותיו אע"פ שלא ביטלן לגמרי אבל עכ"פ ריסן וצמצמן במידה זו או אחרת, ולכן אף כאשר נכשל, הכשלון הוא מצומצם והוא יוצר בנפש השחתה מועטת ומציאות של טומאה מצומצמת, וממילא מעבירין לו על כל פשעיו שהרי אינם פשעים אלא חטאים קטנים.

המעביר על מידותיו - הקטנת ה"אני"

נבאר קצת את הענין. גורם עיקרי בהגברת כח המכונה המייצרת את טומאת העבירות שבנפש היא מידת הגאוה - האנוכיות, שאדם חושב רק על עצמו, ורואה את כל הסובב אותו במבט האישי שלו, ולכן אינו יכול להבין את השני, וזה שורש המחלוקות והסכסוכים שבין בני אדם כי כל צד רואה את הענין לפי נגיעותיו והצוננות האנוכיים, ומסיבה זו כועס על השני ואינו מוותר ומעביר על מידותיו. [מידה רעה זו חוצצת גם בין האדם להש"ת שהרי מחשיב את עצמו ואינו מתבטל כלפי הש"ת].

מאידך גיסא כאשר האדם מצמצם את האנוכיות שלו, ומתבונן על דבר במבטו של השני, על ידי כך יכול הוא להצדיק ולפתוח להבינו [למדריגה זו של "להבין את השני" יכול וצריך כל אחד להגיע, שיכנס למבטו של השני ואז יבין אותו], וקל לו יותר לצמצם ואף לבטל את כעסו, כגון: העשיר כועס על העני המטרידו בבקשת עזרה, אך אילו היה מביט על הבקשה במבטו של העני החושב בלבו הרי יש לעשיר כה הרבה, ומדוע לא יהנה אותי ג"כ ממה שחננו ה', בודאי היה העשיר מעביר על מידותיו.

נמצא שהמעביר על מידותיו מקטין את אנוכיותו במידה רבה, וכפי שאמרו חז"ל "שמשים עצמו כשיריים", א"כ כלי הנפש המייצרים טומאה מוגבלים ולכן הטומאה הנוצרת על ידם קטנה מאד, ואפילו בעשותו מעשה שבחיצוניותו הוא רע, אבל מכיון שהרצון והמחשבה לעשות את הרע הם ממועטים, כגון: כאשר עושה מעשה של כעס, אין הכעס ממלא את לבו, לכן גם מציאות הפגם בנפש מועטת.

מהות המצוה לדון לכף זכות

בדרך זו יובן ג"כ איך הדן לכף זכות דנים אותו בשמים לכף זכות, והרי החטא הוא מציאות של טומאה, ואם החטא אכן נעשה איך אפשר לשנות את המציאות ע"י שדנים לכף זכות?

כדי ליישב את הדבר עלינו לבאר את מהות מצות הדן לכף זכות, עלינו לדון לכף זכות לא רק מחוסר ידיעה כאשר חסרים לנו נתונים על העובדות, ואנו איננו יודעים בוודאות מי עשה את העוול אלא שאנו חושדים במישהו, ואז עלינו לדוננו לכף זכות שלא הוא עשה זאת, אלא אפילו כאשר ברור לנו שפלוגני עשה עוולה

עלינו לדוננו לזכות [באופנים שיש חיוב מדינא או מצוה לפנינו משורת הדין כל עוד אין הנידון כרשע] ששוגג היה מחוסר ידיעה, או שלא שם לב למה שעשה וכדומה (ועיין "שמירת הלשון", שער התבונה, פ"ד).

יתירה מזו, לא מספיק שאנו נאמר בפנינו ונחשוב במחיינו שעושה העוול היה שוגג, אלא גם בהרגשת הלב הפנימית צריך לחוש ולהעריך את השני באותה אמת מידה של כף זכות. עלינו לדחות את מבט השנאה הטבעי שנוצר בלב כלפי מי שעשה לנו עוול ולפתוח לצמצם את השנאה, ובמקומה להביט על החוטא במבט של אהבה מתוך תחושה שהיה שוגג ולא רצה להרע לנו, או שלא היה מודע לחומרת המעשה.

המסתכל על מעשי חבריו מתוך מבט של אהבה בודאי ידון אותו לכף זכות בכל אופן שהוא, וכשם שלא יעלה על דעת בן לדון את אביו לכף חובה אפילו כאשר ידע שפרץ לדירת חברו, כי יאמר שאביו בודאי בא לקחת חפץ של עצמו שהשאלו לחבירו, כך ידון את חברו לזכות מתוך אהבה.

45 To a 5-year-old's mind, if you answer the phone on Shabbos, you're not Jewish. It's a contradiction. She doesn't understand the nuances we adults master.

But even to those of us who are able to understand that there can be Jews who don't keep Shabbos, we have to ask ourselves: is there something in our own repertoire that is not appropriate for a frum Jew?